

Izhaja
enkrat
na mesec
in sicer
početkom
meseca.

ŽENSKI LIST

GLASILO ZVEZE DELAVSKIH ŽEN IN DEKLET.

Naroča se
pri upravi
v Ljubljani,
Vošnjakova
ulica št. 20.

Naročnina za celo leto 18 Din.

V Ljubljani, 1. januarja 1929.

Posamezna številka 1-50 Din.
Za inozemstvo 2 Din.

PRAV SREČNO IN VE- SELO NOVO LETO

želimo vsem članicam in čitate-
ljicam našega lista.

UREDNIŠTVO IN UPRAVA.

Ivan Cankar.

Deset let je minulo, odkar so Te pokopali.

Deset let — to ni nič, a vendar je to za nas, kot bi jih bilo sto. Mnogo se je spremenilo v teh desetih letih. V visokem plevelu tiči naše slovensko ljudstvo. Kosmato je preraščena že marsikatera duša.

Cankar, da bi bil Ti danes med nami, mnogo bi bilo drugače, marsikoga bi Tvoja ostra, pravična in lepa beseda spravila na ono mesto, kamor spada. Kakor težko si pričakoval dneva svobode, tako žalosten bi bil danes, če bi mogel pogledati na to čednostno dolino šentflorjansko. Videl bi ljudi, za hlapce rojene, za hlapce vzgojene in kako bujno se razvija ta cvet.

Pravzaprav je danes Tvoja obletnica in ob vsakem jubileju je razpoloženje veselo, ter se govori mnogo lepih besed. Tudi sedaj se vsak trudi, da bi Ti natrosil čim več kadila, tudi oni, ki Ti v življenju niso nudili niti malo toplote. Veseli so pač, da si proč, kajti sedaj jim nisi več škodljiv in kretajo se lahko po mili volji.

Mnogo lepih besedi bi zaslužil spomin na Tebe, vendar kako hoče pisati človek, ki je žalosten ob spominu na slovo in mu ob Tvojem imenu prihaja samo na misel: da bi bil Ti med nami. Šel si za križem pred nami in mi vsi za Teboj. Pa si postal truden ter si izstopil in nas ob velikem času prepustil samim sebi.

S. S.

Naši odnošaji do so- rodnih razrednih or- ganizacij.

Zvezo delavskih žen in deklet smo ustanovile z namenom, da obudimo delavsko žensko k razredni zavesti in jo privedemo v vrste bojujočega proletarijata.

Na svojih sestankih in v našem glasilu »Ženski list« ne zamudimo nikdar prilike poudarjati potrebo, da se sleherna delavka organizira v svoji strokovni organizaciji. Po svojih močeh sodelujemo pri vseh akcijah, ki jih podvzame ena ali druga razredna organizacija, kakor tudi ob skupnih

akcijah vsega proletarijata. Tudi vedno in povsod povdarjamo, da je le v zmagi socializma rešitev žene. To lahko pritrđi vsakdo, kateri zasleduje naše delo in čita naš list. Vendar se pa še vedno oglašajo nezadovoljniji, kateri nam očitajo feminizem, separatizem, histerijo itd.

Nas sicer to ne plaši in ne bo nas oviralo, da stopamo dosledno naprej, složno z razvojem razrednega pokreta pri nas, akoravno včasih tudi samo kot privesek. Vendar se nam zdi potrebno, da včasih revdiramo naše delovanje in pojasnimo naše stališče v svrhu uspešnejšega skupnega delovanja.

Težak je boj proletarijata s kapitalizmom, še težji je boj delavske žene za svoje osvobodjenje. Ako se danes delavca po pravici smatra kot sužnja svojih izkoriščevalcev, tem bolj se upravičeno sme smatrati sužnja delavska žena.

Medtem ko se delavska žena bori proti današnjemu družabnemu redu, ki edini ji že nalaga neznosna bremena in jo tišči k tlom, se mora boriti obenem tudi z lastnimi predsodki celokupne družbe, da celo s predsodki svojih lastnih sobojevnikov. Predsodke smemo upravičeno smatrati kot eno najmočnejših trdnjav, za katero je zavarovana kapitalistična družba. Zidovje te trdnjave se začinja že pri nas samih, zato moramo pričeti podirati to trdnjavo pri sebi in truditi se, preko tega zidovja blagohotno uvaževati medsebojne težnje.

Današnja družba sloni na prav močnem stebri, ki se ga imenuje privilegij, to je predpravica. Običajno je ta privilegij gospodarskega značaja. Delodajalec ima razne privilegije napram delojemalcu. Gospodarsko močnejši napram gospodarsko slabejšemu, tako tudi moški napram ženski.

Ako delavstvo terja zvišanje mezde, skrajšanje delovnega časa, zdrave delavske prostore itd., že čuti kapitalizem, da se maje steber privilegijev za izkoriščanje ljudske delovne sile. Že vpije, da je gospodarsko stanje obrata, države v nevarnosti. Ako ljudstvo terja od svojih veroznanjevalcev, da naj se ravnajo po naukih, ki jih oznanjajo, nastane vrišč, da je vera v nevarnosti. Kadar žena terja n. pr. enako plačilo za enako delo, tedaj se prav mnogi moški ogorčijo, češ: »Ženska naj zasluži toliko kakor moški?« Tedaj se tudi moški (ne vsi) zboje ženske konkurence. Kadar se n. pr. osmeli ženska terjati kazen za moškega, kateri jo zvođi pod pretvezo ljubezni na stranpota in jo nato onečaščeno pred javnostjo zavrže, tedaj čuješ očitek: »Mi moramo stremeti za odpravo vseh kazni, ne pa, da jih še terjamo.« Navedle bi lahko še nešteto značilnih primerov, ki izvirajo iz tisočletnih predsodkov in iz prirojenega egoizma. Vendar pa socialistični nauk in program nudi vse pripomočke, s katerimi se to dvojje lahko premaga.

Marksovo geslo: Proletarci vseh de-
žel, združite se in cilj socializma: Enakost,
Bratstvo in Svoboda naj nas vse ženske in
moške sodružno družijo v skupnih razred-
nih organizacijah in nas vodijo pri skupnem
složnem delu.

Kadar ena organizacija kaj priredi, najsi bo na kateremkoli polju, naj ostale organizacije ne smatrajo to kot konkurenco in prireditev morda celo ovirajo ali bojkotirajo, marveč naj ji pripomorejo k čim boljšemu in večjemu uspehu.

Prevelika gorečnost napram lastni organizaciji ni zdrava in škoduje celokupnemu pokretu.

Zato v novem letu naprej v slogi k
zmagi in osvobođenju!

Brezar Štetanija.

Sedanja in bodoča žena.

Starejši ljudje iz takozvane »boljše dobe« vedno naglašajo, da je bilo preje vse drugače. Tako, kakor je sedaj, še ni bilo, kaj takega se nikoli ni zgodilo. Res je, da je marsikaj drugače in da se marsikaj zgodi, kar se prej ni zgodilo, in bi bilo bolje, da bi se tudi sedaj ne. Semkaj seveda spadajo razna vprašanja, vendar hočemo na tem mestu obravnavati špeciálno žensko, oziroma žensko vprašanje, ker se je ravno na tem polju izvršil v dobri predvojne dobo povojnega časa velik preobrat.

Vse, več ali manj obsoja današnje žensko. Skočila je iz tira in sedaj bega, nevede ne kod ne kam. Skoro noben zakon danes ne drži, ali vsaj dolgo ne. Če pogledamo naše starše, dvajset, trideset, štiri-
deset let živita skupaj in se razumeta kljub težkim življenjskim bojem. V javnem življenju se žena sicer udeležuje, vendar ni to, kar bi morala biti in bi brzkone lahko bila. Danes ni, lahko bi rekli, žena ne to ne ono. Ona ni ustaljena. Pobrala je za zunanost marsikaj praktičnega in koristnega, vendar je njena duhovna stran ostala stara, ker se je pač ne da spremeniti, kakor preobleči obleko in si odrezati lase. In ravno vsled tega, ker je njena duša ostala v stari obleki, je vso novotarijo prikrojila temu. Tako je pametno in praktično kratko krilo skrajšala še za 10 cm iz istega vzroka kot je bil globoki dekolte v srednjem veku. Tako je navadna glava s kratko prstriženimi lasmi, postal dražestni »Bubikopf«. Vse to je posledica tega, ker je zavržla staro in ni znala uporabiti novo.

Vse kot se je zgodilo z njeno zunanostjo, se je izvršilo tudi v njeni notranjosti. Žena polpretekle dobe je bila pridna, pametna gospodinja, mati, ki se je znala žrtvovati in sploh je bila mojster svojega dela. Današnja žena, pri tem seveda mislim takozvano »moderno« žensko, pa je najmanj

dobra gospodinja in ni, ne dobra in tudi ne slaba javna delavka, samo eno ve, da ima svobodo, ima pravico do prostosti, do uživanja, da je svet za njo tukaj in da mora živeti in izrabiti življenje, dokler je čas. Kar nastane iz tega, je žalostno, in nad tem naši starejši ljudje vzdihujejo in prav imajo.

Če pa vso stvar globlje premostrimo, vidimo, da je ravno ta mešanica pot razvoja k popolnemu. Lep kos blaga se mora razrezati, čeprav ga je škoda, da napravimo obleko iz njega.

Kaj je bila žena v preteklem času? Nič drugega kot punčka, že od otroških let so jo vzgajali k lepotičenju, k pokorščini in ustrežanju. To je imelo svoje posledice in je doseglo svoj cilj. Žena se je že od malega vadila ugajati, kar je bila nujna potreba za njeno eksistenco, ki je bila zagotovljena samo s poroko, v zakonu. Brez dvoma je na ta način vzgojena duševnost popačena kot noga Japonke, katera sicer ne vidi te popačenosti in jo tudi ne boli. Toda človek z zdravim umom bo spoznal to mučenstvo. Tako je tudi z našo ženo. Človek svobodnega duha bo uvidel to grozno krivico. Ta žena sicer ne vidi tega in živi in se žrtvuje, ker ne pozna boljšega. Ona ljubi svojega moža, vendar dvomim, če odkrito. Tri četrtine izmed njih le iz strahu, pokorščine in tistega prokletega »mora biti«, ker zanjo pač drugače biti ne more. Koliko ženâ bi zapustilo svoje može, če bi imele iti kam in če bi svoje ljubljene otroke lahko vzele s seboj, kajti v njih je njih življenje.

Kako bo lahko ravnala žena odslej? Če niso starši napravili greh nad njo že kot otrokom, bo imela svobodno vzgojo. Ne bo važno, v katerih čevljičih izgleda nožica lepša, ampak v kateri bo lahko hodila po več ur in se nayažila zraka, s tem zdravja in veselja. Dekle naj bo srčno in pogumno, da se bo navadilo svoje križe samo nositi in ne bo ob vsaki najmanjši priliki cmerikavo klicalo na pomoč. Iz svobodne vzgoje bo vzraslo tudi svobodno dekle. Poklicu se danes lahko posveti po mili volji. S tem bo postala tudi samostojna. Temu dekletu se

ne bo treba ozirati in truditi, da se poroči najkasneje do 24. leta, do takrat na vsak način, pa naj bo kakršenkoli. Ne, tega ji sedaj ne bo treba, ona je preskrbljena, ona zasluži sama. Materijalna, računsko stran zakona odpade in na njeno mesto stopi ljubezen, kakršno si menda vsi želimo. Mnogo moč srečaš na svoji poti, ali vsakemu ne bi hotela reči, da. Če bo dekle čutilo in uvidelo, da ni harmonije med njima, ki bi držala vse življenje, bo lahko reklo z bogom, ker ni več vajeno suženjske pokorščine in ima svoje misli, ki jih zna izraziti. Tudi socialen položaj jo ne sili več k temu.

V tem koraku vidim lepo bodočnost. In moč, kaj bo on rekel k temu? Po mojem mnenju bo pameten moč vesel tega, da ima ženo-tovarišico. Oni pa, ki živijo na račun neumnih ljudi, bodo pač morali izginiti s sveta z izkoriščujočim kapitalizmom vred. S. S.

Iz Jesenic.

V našem industrijskem gorenjskem kotu se ženske že precej zanimamo za vsakdanje dogodke. K temu nam tudi precej pripomore naša tukajšnja podružnica »Zveze delavskih žensk in deklet«, katere članice z veseljem prebirajo svoje glasilo »Ženski list«, segajo pa tudi po vsakodnevnem časopisu. In tako smo iz tega dnevnega mesečanskega časopisa izvedele sledeče:

Vršilo se je zasedanje porotnih obravnav in med drugimi se je sodilo dva morilca žensk v Ljubljani in v Celju. V Celju se je obsodilo na smrt žensko, ki je pripravila umor svojega zeta. Morilec Likarjevi je bil oproščen in namigava časopisje, da je bila manjvredna, oziroma moralno pokvarjena ženska. Zato vprašujemo: ali je manjvredne ženske potem dovoljeno moriti? Kar pa pri Likarjevi ne drži, nasprotno je bil morilec jako malo vreden, ker je izneveril ženo možu, s katerim je živela zadovoljno, dokler ni posegel on med njiju, kar so tudi priče potrdile. In sedaj, ko je bila ona v Bohinju, je prilezel zanjo in jo ustrelil, s

čemur je dokazano, da je postopal nasilno in pripravil umor, ni pa streljal v samo-obrambi. Sedaj ga pa porota oprosti. Proti tej razsodbi protestiramo. Mar ni ženska enakovreden član človeške družbe?! S takimi oprostivami se daje potuha moškim, da še brutalneje postopajo z ženskim spolom, kar se že takoj te dni dostikrat sliši, kakšno veljavo imajo ženske.

Drugi, še strašnejši zločin, se je izvršil na Breznici pri Lescah. Tam je zadavil mož svojo ženo, katera je bila že osmi mesec noseča in mati treh otrok. Davil jo je tako silno, da ji je zlomil goltansko kost.

In zakaj je izvršila ta zver v človeški podobi tako zverinski umor? Tej revici se ne more podtikati, da bi bila manjvredna. Prvič jo on ni poročil iz ljubezni, ampak le zato, da si je prisvojil njeno premoženje. Drugič ni maral za otroke in ob vsakokratni njeni nosečnosti se je njegova podivjanost proti njej še povečala in kakor pripovedujejo v okolici, se je predrznil celo tako daleč, da je hotel s svojo lastno roko iztrgati plod iz ženinoga telesa. In tretjič je imel izbrano že menda drugo nevesto, s katero je upal zopet precej priženiti. Kaj mora prestat žena v slučaj, kjer mož nima ljubezni, o tem najbrže dotični, ki so ga sodili, nimajo niti trohice pojma. Drugo, da je bila noseča. Saj vendar brez semena ne zraste nobena rastlina, tako tudi človek ne. (Samo Marija, tako nas uče v cerkvi, je baje zanosila brez moškega, čemur pa, mislim, tudi le malokdo še verjame.) Gotovo bi bila ta revica tudi bolj vesela in prosta, ako ne bi bila tako pogostokrat noseča. V tem slučaju bi bila tudi mnogo lažje delala, kajti delati je morala kot črna sužnja. Pri vsem tem on ni imel nobene zadržnosti, ter je hotel vse posledice svoje pohotnosti uničiti sam s svojo brutalno silo, in končno uničil ženo in dete, torej izvršil dvojni umor, ter bil obsojen za tako zverinsko dejanje samo na 4 leta ječe.

Proti taki mali obsodbi protestiramo, ker je on izvršil dvojni umor, koliko gorja pa je povzročil še živečim, koliko udarcev

Ob 80 letnici Avgusta Forela.

Predavanje s. Cerkvenika v društvu »Treznost«.

Zakaj slavimo jubileje velikih mož in žena? Ali njim v korist? Njim v čast? Ali naj velja tudi pri njih tista onečastujoča misel: Bog je človeka tistvaril, da ga človek moli in časti? Prepričan sem, da so vsi tisti, ki so Boga okrasili s tem atributom, bili prebrisani profesionalci z divjaško kulturo duha. Žal se ta pojav očituje še danes v odnošajih do vsega, kar je veliko in mogočno, in to so v prvi vrsti geniji. Slaveč njihove jubileje menimo, da le-ti potrebujejo našega čaščenja in našega slavljenja, da potrebujejo priznanja tistih, ki so se od njih učili. Ne zavedamo se niti tega, da odklanjajo celo hvaležnost, o kateri mislimo, da je dovoljna odkupnina za ustvaritve velikih ljudi. Tudi to namišljeno odkupnino, tudi to čisto zunanjo hvaležnost močno hvaležno odklanjajo, ker se zavedajo pre-dobro dejstva, da je takšna hvaležnost prepogostokrat le oblika brez vsebine, ki služi kot lestvica tistim, kateri se zahvaljujejo, ker se zavedajo, da pomeni hvaležnost vsaj v nekaterih primerih povračanje, pot k izviru. Hvaležnost se more očitovati edinole z delom in izvrševanjem ter uteleševanjem naukov in navodil, ki so nam jih veliki ljudje dali, torej s potjo, ki vodi nevzdržno in samo naprej. Če, tedaj, slavimo velike

može, jih ne slavimo zavoljo njih samih. To bi bila predrzna misel. Menim, da bi vsak slavjenec takšno misel z indignacijo odbil. Slavimo jih marveč edinole zavoljo nas, ki tavamo in iščemo izhoda, zaradi nas, ki nismo tako aktivni, kakor bi morali biti, zaradi nas, ki se nismo še otresli tistega kar nas najhujše tepe, to je: komodnosti. Zaradi nas slavimo vzore, da nas spominjanje na te ljudi podžge k večji aktivnosti, k trohici, vsaj k trohici požrtvovalnosti, k spoznavanju in spoznanju, da smo le kup gnijočega blata, če ne poskusimo uresničiti vere na ta način, da ji ustvarjamo živo telo.

Danes, v dobi, ko brzina zrakoplovov in drugih vozil uspešno tekmuje z nedoumljivo brzino zemlje, ko se življenje vrtil in brzi z nezapopadljivo hitrostjo vedno in vedno znova svojim novim ciljem nasproti, danes v dobi, ko postajajo čudeži — najrealnejše resnice, ko človeška fantazija ne more več dati oblike nobeni bajki, ki bi v kratkem ne postala živa, realna resnica, danes, v tej dobi kaj lahko pozabljam na duševne velikane, lahko pozabljam na njihove velike resnice, na njihove iz ljubezni do vseukupnega človeštva porojene oporoke, na dobrine, ki so jih njihovi čudežni mogočni možgani ustvarili. Danes v kolosalnem podvigu tehnike in civilizacije ni težko pustiti v nemar etične in socialne naloge, ki bi jih morali izvršiti. In vendar je za srečo človeštva tako malo koristno, kar nam nudi sama tehnika, vendar je toliko

problemov, ki bi se dali rešiti, nerešenih. In baš v tem vidim tisto, čemur lahko rečemo: konvencionalno slavljenje genijev.

Spomniti se, da kdo praznuje petdeset-, šestdeset-, osemdesetletnico svojega rojstva in napisati plameneč članek za cenen ali drag honorar, včasih tudi samo prepisati takšen članek, ni baš težko, je celo koristno za žep pisca, a dati slavljencu zadoščenje za njegovo delo, zadoščenje, ki ga sam ne išče, je — težko.

V našem pokretu smo imeli in imamo mnogo velikih mož in žena, a sorazmerno s številom prebivalstva ni nobena dežela dala našemu gibanju toliko vzorov in voditeljev, kolikor baš Svica. Bunge je Švicar in Švicar je tudi naš slavjenec Avgust Forel. Njegov življenjepis, ki ga bom v skromnih obrisih orisal, naj nam bo vzor, naj nam bo gonik, ki nas sili v lepše, plemenitejše življenje, nego ga po večini živimo.

Forel je po pokoljenju iz stare švicarske patricijske rodbine, ki je nedaleč od Genfa imela svoje stalno bivališče. Rodil se je dne 1. septembra 1848. blizu Morgesa. Po očetu je Nemec, po materi Francoz. V njem sta se združili komponenti dveh velikih nacij, najboljša lastnosti dveh visoko kulturnih narodov: nemška eksaktnost, bistroumnost, energija, vztrajnost, življenski optimizem, francoska človečnost, širok dar občutja, mehkost, lirika, ljubezen.

(Dalje prihodnjič.)

je prežela njena uboga mati, ki je umrla je par mesecev pred njo in tudi hitre smrti, to ostane posvetni sodbi prikriti. Po smrti svoje matere ni imela nikogar, ki bi se bil postavil v bran zanjo pri razpravi, zato dvigamo me, kot njene sotrpinke, svoj glas proti tako krivičnemu sistemu, proti vsej nemoralni družbi, katera vidi v ženi samo potrebno stvar, brez vsakih pravic. Ni se znašel niti eden, ki bi se potegnil za umorjeno, nasprotno pa se sliši, da so se zavzemali za njega ljudje, ki nam ženam pretijo z večnim pogubljenjem, ako se branimo nosečnosti.

Drugačnega mišljenja pa so bili celjski porotniki pri obsojanju žene, katera je nagovorila svojega sina k umoru moža svoje hčerke, in pri tem tudi sama pomagala. Obsodili so jo na smrt, ubijalca na sedem let ječe in ženo ubitega na 4 leta ječe zato, ker ni branila svojega moža. Tu seveda gospodje porotniki in sodniki niso upoštevali okolnosti žene, da je bila pod vplivom matere in brata in da je zbežala z otroci. Obsodili so jo istotako na 4 leta, kakor prejšnjega dvakratnega morilca, seveda sodili so tu »manjvredno bitje«, ženo!

Iz vsega tega se vidi, kako potrebno je, da se žene čim tesneje združimo v svoji organizaciji in se pričnemo brigati za svoje pravice in človeka dostojno življenje!

H. Z.

Iz mednarodnega ženskega pokreta.

Iz Švedske: Sredi novembra so se vršile državnozbornske volitve na Švedskem. Ob tej priliki sta bili izvoljeni tudi dve zastopnici socialističnih žen.

Anglija: Tudi v Londonu so se pred kratkim vršile volitve in je bilo od 451 kandidatov vseh strank izvoljenih 180 žen. Od 28 londonskih občin, kjer so se vršile volitve, so v nekaterih žene v prav lepem številu zastopane. Tako imajo posamezne občine po 10, 13 in 15 ženskih zastopnic.

VIII. konferenca socialističnih žen na Poljskem: V dne 23. in 24. septembra se je vršila v Varšavi konferenca žen, katere so organizirane v socialistični stranki. Konferenci je prisostvovalo 60 delegatij, ki so zastopale 28 mest. Iz referata združice Poraus o gospodarskem stanju na Poljskem je razvidno, da znaša mezda žen, zaposlenih v raznih obratih, 50% od one, ki jo dobiiva odrasli, nekvalificirani delavec. Mladinski delavci in delavke pa dobe komaj 1/3 do 1/2 mezde odraslega nekvalificiranega delavca. Zato so sklenile poljske socialistkinje, bojevati se za: kontrolo produkcije po delavstvu, zvišanje mezd, enako plačilo za oba spola (enako plačo za enako delo), zgradbo zakona za zaščito žen in otrok, starostno zavarovanje, ureditev domov za dojenčke, gradbo cenениh stanovanj, odpravo davka na mala stanovanja in zvišanje minimalne dohodnine.

K zahtevi za reformo družinskega prava je konferenca sklenila, da naj se stavi sejmu (poljska narodna skupščina) predlog: Za varstvo nezakonskih otrok, pravico ugotovitve otrokovega očeta in terjati alimentacije, kazen za očeta, ki zanemarija svojo družino, civilni zakon, varstvo otrok, kateri imajo surove in nemoralne starše in podporo revnim družinam. Dalje se je konferenca pečala v vprašanju skrbitva za mladoletne zločince in z alkoholnim vprašanjem.

K sklepu je konferenca povdarjala potrebo dvigniti etični nivo strankinih pristavšev, ker le tako bo možno enotno gibanje proletarijata in ohraniti čistoto ideje. Po-

vdarjala je tudi potrebo izvesti strokovno organiziranje poklicno zaposlenih žen.

Na Holandskem so socialnodemokratkinje, vrnivše se iz mednarodne ženske konference, organizirale velikopotezno razorožitveno propagando. Z navdušenim članom »Razorožitveni mesec žen« izpod peresa združice Wibant, ki je izšel v socialnodemokratičnem listu »Ket Volk«, je začela propaganda. V 78 krajih države so bile vpriporjene večje in manjše demonstracije. V Amsterdamu in Haagu so organizirale večje obhode in javne shode. Ta akcija je tudi dvignila socialistično zavednost med dotlej še indiferentnimi ženami.

Tudi na Grškem napredujejo. V Atenah so socialistkinje začele izdajati lastno glasilo pod imenom »Socialistično življenje«. Želimo jim obilo uspeha!

Državni proračun.

Proletariat pričakuje leto za letom z večjim strahom državnega proračuna, kajti dobro mu je že znano, da se davki ob vsakem proračunu mesto znižajo, še celo zvišajo.

Letošnji proračun znaša 11 milijard in 580,168.000 dinarjev, za bodoče leto znaša 12 milijard 158,721.000 dinarjev, torej za celih 578,553.000 dinarjev več kakor letošnje leto. Potem pridejo pa še samoupravni stroški, ki znašajo tudi dve in pol milijardi, tako, da znašajo državni in samoupravni stroški na leto okrog 15 milijard dinarjev. Od vsega tega denarja gre 60 odstotkov za neproduktivne namene. Razume se, da ima država upravne stroške, a da dosežejo tako vsoto, je pač težje razumljivo.

Dasi se bodo davki zvišali, nam kaže postavka za socialne, zdravstvene in kulturne namene v proračunu silno majhno vsoto, še manjšo kakor v tekočem letu. Vsi ti novi davki se bodo zvalili zopet na konzumente, kajti na kapital in podjetja je predpisanih le 1684 milijonov dinarjev, na neposredne davke pa celih 11 milijard dinarjev. Vse to bo odpadlo na življenske potrebščine konzumenta, pač tako, da plača najbolj revni vedno največ davkov. Le en primer: na en liter špirta je državnega davka 17 in pol dinarja, oblastnega davka pa tudi 17 in pol dinarja, tedaj celih 35 dinarjev davka na 1 liter špirta, ki stane producenta brez davka samo 7 dinarjev. Družine alkoholikov so že itak usmiljenja vredne, država in oblastna skupščina jim pa hočeta odvzeti še zadnjo skorjo kruha. Namesto, da bi ta strup napeljali v reke, gledajo, da jim ravno ta strup donaša cele milijarde v njihove blagajne.

Kako bi bilo vojne nevarnosti enkrat za vselej konec.

Mnogo načrtov in predlogov je bilo že vloženi pri Društvu narodov, kako preprečiti nove vojne. A izmed vseh načrtov, kolikor je bilo vloženi, bi najbolje držal načrt generala Fridrich Holma, člana kraljevskega Jachtkluba v Kodanju. Načrt, katerega mu je pomagal sestaviti polkovnik House, se glasi:

Ker odgovorni činitelji vsake države, ki so zapletli državo v vojno, niso več vredni zavzemati svojih mest, morajo biti najpozneje v 10 urah po vojni napovedi mobilizirani. To se nanaša na kralje in presidente ter na vse njihove moške sorodnike od 16. leta, dalje na vse državne uradnike, vse častnike in člane vlade in parlamenta, ki so glasovali za vojno. Vse je treba takoj uvrstiti v peloto in sicer v napa-

dalne kolone, ali pa jih poslati na podmornice. Vsi morajo takoj prvi dan na bojišče. Z njimi morajo iti tudi vsi duhovniki, ki niso nastopili proti vojni.

Ženske vseh dostojanstvenikov, ki jim bo dana čast boriti se v prvih vrstah za svoj narod, je treba takoj poslati kot navadne usmiljenke v bolnice in sicer po možnosti na bojišče. Kakor žene, tako izgube tudi možje za časa vojne pravico do povražanja, odklopanja ali odškodnine, za kakršnokoli junaštvo ali zasluge. Zakon naj bi dalje določal, da mora v vsaki vladi sedeti minister miru, ki naj vodi vojno tako dolgo, dokler ne bodo oni, ki so za vojno odgovorni in ki se bore za svojo domovino na bojiščih nadomeščeni na način, ki ga vsaka država sama določi. Kot jamstvo, da se bo ta zakon strogo izvajal, če pride do vojne, naj bi se v vsaki državi organiziralo in do zob oborožilo 5000 moških volilcev, ki bi kralja ali prezidenta, če treba, z orožjem v rokah prisilili, da bi vse določbe tega zakona striktno izvajal in da bi stopil torej tudi sam v prednje vrste borcev za svojo domovino.

Ta načrt bi pač najsigurneje preprečil vsako bodočo vojno. Vojno napovedovati in ljudstvo pošiljati na fronto, sam pa sedeti doma pri toplo zakurjeni peči in polni mizi, je kaj enostavno. Načrt, ki ga je stavil general Holm, je tolikega pomena, da bi ga morale sprejeti vse mirujočje države. Pokazalo bi se tedaj, katere države so tudi v resnici za mir, nasprotno, katere so za vojno.

Ubogi kapital!

Kako že? V Ameriki bodo ustanovili visoko šolo, v kateri se bodo učile žene grafičnega obnašanja. Presiti kapital že ne ve, kaj bi si izmislil. Ali veste, kako so se imenovali one žene, ki so v starem veku pihljale faraonom, jim z gracijoznimi gibi in kretnjami nudile hladila in jedila? Na to dobo sem se spomnila, ko sem čitala o tej visoki šoli. Kmalu bi bilo, ko bi se napravila visoka šola za uboga dekleta, da bi se v nji naučila, kako priti do tega, da je sploh kaj jesti in obleči? Pri tako žalostnih razmerah si izmišljati kaj takega! Uboga Amerika, ubogi kapital! Tvoja duša ni za trohico boljša od kapitalista starega veka.

Poizkusi glede reforme zakonskega prava

Vedno bolj pereče postaja zlasti v Srednji Evropi vprašanje reforme tkzv. zakonskega prava. § 144, rešitev odnošajev med zakonskimi in nezakonskimi otroci, stalne ločitve zakonov itd., ne dajo miru niti ženskim društvom, niti parlamentom, oblastem, zdravnikom itd. Avstrija, Nemčija in Češkoslovaška stalno o tem razpravljajo.

V Avstriji so zaenkrat glavno §§ 144-148 (odprava ploda) na pozornici. Kljub svoji silni moči avstrijska socialna demokracija še ni mogla proti nepopustljivemu prelatu Seiplu tu ničesar pomembnejšega doseči. Posledice so pa že tu: rodil se je izrodek, in sicer **ostudne denunciacije**, Avstrijska sodišča stalno obsojajo nesrečnice po § 144 na podlagi denunciacij! Še več. Nedavno se je dogodil slučaj, da je dunajska policija zahtevala od znanega zdravnika dr. Freunda, da krši zdravniško tajnost in ji denuncira svoje pacientke, ako bi ga katera kaj vpraševala o odpravi ploda. In ko je ta kategorično to odklonil, se ga je stavilo pred častno razsodišče zdravniške zbornice. Torej državno pravdnštvo želi vohunov!

30. novembra in 1. decembra t. l. so razpravljali v finančnem odseku dunajskega parlamenta o predlogu socialnih demokratov Severja in tovarišev glede izenačenja avstrijskega zakonskega prava z nemškim in sicer v treh mesecih. Dasi je tudi nemško zakonsko pravo pomanjkljivo, se vendar bore zanj že leta avstrijski sodrugi. Za Avstrijo bi značilo namreč velik napredek. Nemško pravo je osnovano na obveznem civilnem zakonu (poroki). Je enotno za vse brez razlike veroizpovedanja, medtem ko velja v Avstriji za vsako versko družbo drugačno zakonsko pravo. Nemožnosti ločitve katoliškega zakona, ki je v Avstriji postala usodna za stotisoče ljudi, nemško pravo ne pozna. Neenako postopanje z možem in ženo, kakor ga določa avstrijsko pravo za židovske zakone, je nemškemu pravu tuje. V debati sta govorili tudi sodružici G. Profitova in E. Freundlichova. Prva je govorila o predlogu za izenačenje spolov v rodbinskem pravu in z mnogimi argumenti podpirala predlog za izpremembo kazenskih določb o odpravi ploda. Iz statistike dunajskega zdravnika dr. Friedjunga, ki jo je napravil v nekem ambulatoriju dunajske okrožne bolniške blagajne, je razvidno, da je bilo povprečno v sto slučajih pet mater 20—25 krat nosečih, sedem pa 16—19 krat. Vseh sto preizkušenih mater je naznanilo 885 živih in 148 ponesrečenih porodov, torej skupno 1033 nosečnosti. Od 885 živih otrok jih je umrlo 330, s ponesrečenimi porodi znaša izguba skupno 478. To se pravi, da je umrlo 47 odstotkov vseh rojenih otrok. Take pojave bi mogli mi preprečiti z reformo teh kazenskih paragrafov. Statistika nam tudi kaže, kako nizko starost dosežejo otroci tako številnih rodbin. Vse te stvari kažejo, kako potrebna in nujna je reforma teh paragrafov kazenskega zakonika. Vsled te reforme nazadovanje porodov gotovo ne bo večje. S. Freundlichova je govorila o zakonski reformi. — Predlog je bil v odseku zaenkrat še odklonjen s 13 : 13 glasovi. Bo pa vložen kot predlog manjšine in ker imajo v parlamentu socialni demokrati in velenemci, ki so zanj glasovali, napram krščanskim socialcem in kmetijcem večino, ni izključeno, da bo tu sprejet.

V Nemčiji pa razpravlja državni zbor baš sedaj o predlogih socialnih demokratov v tem oziru. Ti so predlagali izpremembo onih točk kazenskega zakona, ki se tičejo pravic ločenk in nezakonskih otrok. Te določbe naj se izpremene in omilijo. Ločeni mož in žena naj bi se na lastno željo lahko zopet združila. Družine s številnimi otroci naj se podpira, da se bo deca lahko razvijala, nezakonsko deca naj se pa zaščiti in poskrbi naj se tudi za oskrbovanje materinstva. Sodružica Pfüllfova je pri tej priliki naglašala, da je osmina v Nemčiji rojenih otrok nezakonska. Na Bavarskem, v deželi klerikalizma, pa znaša ta odstotek celo 15,6... I justični minister Koch i poslanec ljudske stranke prof. Kahl sta priznavala potrebo reforme tega zakona, ki ga je praksa zelo omajala. Razpravljalo se je tudi o ločitvi prisiljenih zakonov, kjer postane svetost zakonskega življenja izključena. —

Sprejet je bil tudi predlog za odpravo ploda ne le v slučaju, ako je življenje matere v nevarnosti, nego tudi v slučaju nezmožnosti vzdrževanja ali dedne obremenjenosti. Vendar je tu še ovira čl. 119 astave, ki to prepoveduje.

Tudi nemški zdravniki so se izrekli na zborovanju zdravniške zbornice v Berlinu za odpravo ploda na podlagi evgenične indikacije, t. j. v slučaju, ako se bo moglo gotovo sklepati, da bo novorojenec dedno obremenjen ali na kak drug način za človeško družbo manjvreden. Tako bodo lahko noseče matere v slučajih posilstva ali slabomnosti izključene od materinstva. Operacije se bodo vršile v javnih bolnicah in brezplačno. Odprava ploda radi socialnih vzrokov je bila z malo večino odklonjena. Spremenjena pa je bila določba, glede odprave v slučajih, ko gre za življenje matere, in sicer tako, da bodo po sklepu zdravniškega sveta neodločni odslej tudi socialni in gospodarski razlogi. Odločno so se zavzeli zdravniki tudi za nezakonske matere, za katere naj veljajo iste določbe kot za zakonske. Starši, ki bi se odrekli hčerke radi nosečnosti izven zakona, bodo izpostavljeni javni kritiki. Porod ni nič sramotnega. Srednjeveškega naziranja, da je nezakonska mati izobčena iz človeške družbe, mora biti konec enkrat za vselej.

O češkoslovaških reformah smo že obširno poročali. Vendar vprašanje je še, kdaj bodo sprejete. Stranki monsg. Sramka in monsg. Hlinke, pa še tudi druge nazadnjaške stranke, se vsem takim reformam zelo protivijo. — V socialnopolitičnem odseku češkoslovaškega parlamenta pa je bila sprejeta sledeča določba, ki urejuje penzije vdovam in ločenkam:

»Če se ločen zavarovanec znova poroči, čigar zakon se ni ločil po krivdi žene ali pa se je ločil po krivdi obeh zakoncev, tedaj ima ločena žena, če se ni znova poročila, pravico na del vdovske rente, ki bi pripadla drugače vsa pravi vdovi.

Vdovsko rento si delita vdova in ločena žena v razmerju let, ki sta jih preživeli z umrlim zavarovancem. Vsako začetno leto je smatrati kot polno leto. Čas med razvedbo in ločitvijo pri tem ne prihaja v poštev.

Nadaljnja točka določa, da ločenka nima pravice do vdovske pokojnine, če je prejela pred polnomočnostjo tega zakona ob ločitvi kakšno odpravnino in sicer izrečno kot vdovsko rento.

Tako skušajo te napredne države rešiti ta vprašanja, ki zadevajo vse sloje.

Smrtna kazen in boj proti njej.

Boj proti smrtni kazni se čimdalje bolj nadaljuje. Čimdalje bolj se ponavljajo slučajji, da so mnoge na smrt obsojene osebe po usmrtitvi spoznane za nedolžne in taki slučajji dajejo povod za boj proti tej kazni. Ta se je ponovno začel v Angliji. Odkar je bil Oskar Slater po dvajsetletni težki ječi spoznan za nedolžnega, je začela angleška javnost dvomiti v nezmotljivosti sodišč in

je tudi v Angliji boj proti smrtni kazni stopil v nov štadij. Postalo je jasno, da bi bil storjen v slučaju izvršitve pred dvajsetimi leti izrečene smrtne obsodbe nad Slaterjem eden najhujših justičnih umorov vseh časov. Da uporabi ta novi interes, se je odločil delavski poslanec Kenworthy v spodnji zbornici vložiti zakonski predlog, ki predvideva odpravo smrtne kazni.

V svojem utemeljevanju je naglašal Kenworthy, da je našel pri članih vseh treh strank zbornice simpatije za svoj predlog. Njegov zakonski predlog ne predstavlja nikakega revolucionarnega koraka. Avstrija je odpravila smrtno kazen 1918, Belgija 1863, Finska 1926, Danska 1892, Holandska 1870, Italija 1889, Norveška 1905, Portugalska 1867, Rumunija 1864, Švedska 1921, Švica 1928, Argentinijska 1922, Brazilija 1891, Kolumbija 1910 in Queensland leta 1922. Kar se tiče Italije, jo je v zadnjem času zopet upeljala, ali to le za politične častince. V mnogih deželah Nemčije je smrtna kazen tudi odpravljena, enako v osmih državah Združenih držav Severne Amerike. Dokazano dejstvo je, da ta ukrep ni nikjer dovedel do zvišanja zločinov. »Zgodovina dokazuje,« je doslovno izvajal Kenworthy, »da se je pri odpravi smrtne kazni navajalo pomislek, da bo odtlej bodisi radi tativine ali ponarejanja imetje popolnoma svobodno in da bo mir in red v državi ogrožen. Sedaj vprašujem, ali so pripravljene zagovorniki smrtne kazni na povelje države lastnoročno lungirati kot krvniki? Med tisoč državljanov bi jih devetstodevetindesetdeset tak nalog z ogorčenjem odklonilo. Zato ne smemo nobenemu sodržavljaju nalagati dolžnosti, katere se sami branimo.«

Neki konzervativni poslanec je odgovoril z znanimi starimi ugovori proti odpravi smrtne kazni. Kenworthy je pri glasovanju dosegel kljub temu z večino enega glasu dovoljenje, vložiti svoj predlog, nakar se je vršilo prvo čitanje. Ta moralen uspeh sicer ne pomeni praktično veliko, ker predlog po pravilniku ne more biti v tekočem zasedanju zbornice nadalje čitan. Glasovanje pa je vendar pokazalo, da misel o odpravi smrtne kazni tudi v Angliji prodira.

Žandarmerija in mladina.

Avstrijska strokovna organizacija orožniških uradnikov je napravila na justično ministristvo vlogo, v kateri naglašajo, da bodi osnovna misel zakona o mladinskih sodiščih, ki stopi 1. januarja v veljavo, nadomestiti kazen z vzgojo, s poboljšanjem, da se mladoletnim zločincem prisloži na pomoč in se jih napravi za koristne člane človeške družbe. Na stranpota zašlo mladino naj se le z rešnostjo in dobrotjo, z varovanjem in jačanjem čista časti vzgoji za koristne ljudi. Težko je bilo že marsikateremu orožniku, v uniformi in polni opremi, često z nasajnim bajonetom voditi proti mladoletnim preiskavo, izpraševati priče, jih predvajati, arretirati in izvrševati eskorte mladoletnih zločincev. Kako je tu mogoče preprečiti nepotrebno pozornost in obvarovati dober glas tega tako občutljivega mladoletnika. Zato je že dolgoletna zahteva orožnikov, da se izvajajo v kolikor mogoče vsi uradni čini v navadni obleki. Dokler se to ne zgodi, ni mogoče pričakovati popolnega uspeha tega zakona o mladinskih sodiščih.

Tako v Avstriji. In pri nas? Poglejmo po prihodu vlakov le na Miklošičevo cesto in odgovora ne bo treba!! Kdaj bo naše orožništvo istih nazorov v izvrševanju svoje službe kot so to njih avstrijski tovariši?

Hranilne vloge vlagaj
Vse potrebščine nakupuj } v
KONZUMNEM DRUŠTVU ZA SLOVENIJO

v Ljubljani in njegovih podružnicah.

**Širite
naš list!**